

DIE WIEDERGUTMACHUNG

Thema's: Jodenvervolging, Na de Tweede Wereldoorlog, Onderduiken

Locatie: Berlijn, Duitsland

Door: Jantien Fick

Dit verhaal is van Philipp (1938). Hij werd geboren in Halle (Saale) als zoon van een Joodse moeder. Zijn ouders werden door de nazi's onder druk gezet om te scheiden. Als dit zou zijn gebeurd zouden Philipp, zijn broer en moeder waarschijnlijk gedeporteerd zijn. Door de grote druk van de nazi's en de verhalen van haar familie pleegde Philipp's moeder zelfmoord, in de hoop zo haar familie een toekomst te geven. Philipp heeft verschillende boeken geschreven, over deze periode en vooral ook over de periode ná de oorlog – en hoe er met de tijd van het Nationaal Socialisme werd omgegaan, bijvoorbeeld middels 'Die Wiedergutmachung*'.

PERSONAGES ONDERVRAGER
 OVERLEVENDE

Onderstaande verdeling is een voorbeeld, de tekst kan ook met meerdere acteurs gelezen of gespeeld worden

ONDERVRAGER Wanneer begon en eindigde het werken in de ghetto?
 Was er keuzevrijheid bij het kiezen van een baan?
 Hoe lang heb je ondergedoken gezeten?
 Was dit gebied op dat moment bezet?
 Had je ook niet gewoon nee kunnen zeggen?

OVERLEVENDE Wij waren er niet
 Wij moesten ons onzichtbaar maken
 of op z'n minst doen alsof wij er niet waren
 Stil zijn en niet tegenspreken
 Meedoen, meewerken en in lijn lopen
 Is dat toezeggen?
 Of is dat niet nee zeggen?

ONDERVRAGER Zat je langer dan drie maanden in een concentratiekamp?
 Had je voor dat werk alleen soep of ook geld gekregen?

OVERLEVENDE 'Die Wiedergutmachung'
 'Die Wiedergutmachung', die altijd tussen aanhalingstekens staat,

want we kunnen het niet écht zo noemen
Het weer goed maken
Wij moeten een aanvraag doen
Wij moeten bewijzen dat we slachtoffer waren

ONDERVRAGER Welk bezit ben je verloren?
Kun je aantonen dat dat jouw eigendom was?
Wat weerhield je ervan je leven weer op te pakken?

OVERLEVENDE Hoe bereken je schade?
Hoe bereken je onzichtbare schade?
Hoe leg ik dat iemand uit?
Wij moeten in archieven zoeken, naar dat wat ooit van ons was
Naar wie wij ooit waren en wie wij nooit meer zullen zijn

ONDERVRAGER Had je niet gewoon nee kunnen zeggen?

OVERLEVENDE Hadden wij niet gewoon nee kunnen zeggen?
Nee zeggen...
Nee
Dan zou er een keuze zijn geweest

In januari 2020 speelde de voorstelling 'Die un-unsichtbarkeit (De on-zichtbaarheid)' in Berlijn (regie: Jantien Fick en Alpa Welsch – productiehuis: Bühnenkunstschule). Een voorstelling over hoe er hele groepen mensen onzichtbaar werden gemaakt en hoe wij deze verhalen nu weer zichtbaar kunnen maken.

* **Die Wiedergutmachung:** 'Die Wiedergutmachung' betekent 'de compensatie', of 'het weer goed maken'. Het was een Duits systeem dat na de Tweede Wereldoorlog bedacht en ingevoerd werd. Hiermee konden overlevenden van de Holocaust, en anderen die direct slachtoffer waren geworden van de nazi's, bij de Duitse regering aanspraak maken op een uitkering. Er was een vergoeding voor materiële schade - zoals het verlies van spullen of huizen - en voor immateriële schade - zoals psychisch lijden en verlies van geliefden.